

ใบความรู้ที่ ๘ เรื่อง ประโยคซ้อน
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง สุภาชิตสอนหญิง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง ประโยคซ้อน
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๖๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ประโยคซ้อน คือ ประโยคที่ประกอบด้วยประโยคหลักกับอนุประโยค

ประโยคหลัก หรือ มุขยประโยค คือ ประโยคที่มีอีกประโยคหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประโยคได้แก่ เป็นประธาน เป็นหน่วยเติมเต็ม หรือเป็นส่วนขยาย

อนุประโยค คือ ประโยคที่ขึ้นต้นด้วยคำเชื่อมอนุประโยค ซึ่งอนุประโยคทำหน้าที่อย่างนามวลี คือ เป็นประธาน กรรม หน่วยเติมเต็ม หรือส่วนขยายส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค หรือทำหน้าที่อย่างวิเศษณ์วลี คือ ทำหน้าที่ขยายกริยาวลี

อนุประโยค แบ่งได้เป็น ๓ ชนิด ได้แก่

๑. นามานุประโยค
๒. คุณานุประโยค
๓. วิเศษณานุประโยค

ดังนั้น ประโยคซ้อนจึงแบ่งเป็น ๓ ชนิด คือ ประโยคซ้อนที่มีนามานุประโยค ประโยคซ้อนที่มีคุณานุประโยค และประโยคซ้อนที่มีวิเศษณานุประโยค มีสาระสำคัญ ดังนี้

๑) ประโยคซ้อนที่มีนามานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่เหมือนนามวลี กล่าวคือ อาจทำหน้าที่เป็นประธาน กรรม หน่วยเติมเต็ม หรือหน่วยเสริมความ โดยจะมีคำเชื่อมนามานุประโยค ได้แก่ ที่ ที่ว่า ว่า ให้ นำหน้า เช่น

ประโยค	คำอธิบาย
ที่เขาเล่ามานั้นถูกต้องแน่นอน	“ที่เขาเล่ามานั้น” เป็นนามานุประโยค ทำหน้าที่เป็นประธานของกริยาวลี “ถูกต้องแน่นอน”
สมชายไม่ชอบให้ใครมาว่าครูของเขา	“ให้ใครมาว่าครูของเขา” เป็นนามานุประโยคทำหน้าที่เป็นกรรมของกริยาวลี “ไม่ชอบ”
ฉันหัวเราะที่เขาทำตลก	“ที่เขาทำตลก” เป็นนามานุประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยเสริมความของกริยา “หัวเราะ”
เลขานุการคนใหม่เป็นที่โปรดปรานของเจ้านาย	“ที่โปรดปรานของเจ้านาย” เป็นนามานุประโยคทำหน้าที่เป็นหน่วยเติมเต็มของกริยา “เป็น”

๒) ประโยคซ้อนที่มีคุณานุประโยค คือ อนุประโยคทำหน้าที่ขยายนามที่นำมาข้างหน้า อนุประโยคชนิดนี้มีคำเชื่อมอนุประโยค ที่ ซึ่ง อัน และคำเชื่อมคุณานุประโยคนั้นเป็นประธานของอนุประโยคด้วย เช่น

ประโยค	คำอธิบาย
สุมาลีซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารได้รับพระราชทานสายสะพายมหาติเรกคุณาภรณ์ในปีนี	“ซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคาร” เป็นคุณานุประโยคขยายคำนาม “สุมาลี”
ผลของการกระทำอันชั่วร้ายของผู้บริหารย่อมตกแก่ส่วนรวม	“อันชั่วร้ายของผู้บริหาร” เป็นคุณานุประโยคขยายกลุ่มคำนาม “ผลของการกระทำ”

๓) ประโยคซ้อนที่มีวิเศษณานุประโยค คือ อนุประโยคที่ทำหน้าที่อย่างวิเศษณ์วลี คือ ขยายกริยาลี อาจอยู่หน้าหรืออยู่หลังประโยคก็ได้ เช่น

ประโยค	คำอธิบาย
เขาทำงานหามรุ่งหามค่ำซึ่งไม่ดีกับสุขภาพเลย	“ซึ่งไม่ดีกับสุขภาพเลย” เป็นวิเศษณานุประโยคขยายกริยาลี “ทำงานหามรุ่งหามค่ำ”

คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคมีหลายกลุ่ม ที่พบบ่อย ได้แก่

- ๑) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกเหตุ เช่น เพราะ เนื่องจาก
ตัวอย่างประโยค - เพราะกังวลเธอจึงมาปรึกษาฉัน
- ๒) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกผล เช่น จน กระทั่ง จนกระทั่ง
ตัวอย่างประโยค - เขาอ้วนจนเดินไม่ไหว
- ๓) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกเวลา เช่น เมื่อ ขณะที่ ก่อน หลัง หลังจากที่ แต่ ตั้งแต่
ตัวอย่างประโยค - นิตยามาเมื่อเธอหลับ
- ๔) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกความมุ่งหมาย เช่น เพื่อ
ตัวอย่างประโยค - เขาทำงานหนักเพื่อช่วยเหลือสังคมให้ดีขึ้น
- ๕) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกเงื่อนไข เช่น ถ้า หาก หากว่า ถ้าหากว่า
ตัวอย่างประโยค - หากเขาไม่มาฉันก็จะดำเนินงานเอง
- ๖) คำเชื่อมวิเศษณานุประโยคบอกความขัดแย้ง เช่น ทั้งที่ แม้ว่า
ตัวอย่างประโยค - เขาพยายามทำงานจนเสร็จทั้งที่เขาป่วย

ที่มา : เรียบเรียงมาจาก “บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม ๓” กระทรวงศึกษาธิการ